

РАЙСЬКИЙ САД

...щось мусило колись урешті-решт постати з нічого...

Софія Амундсен поверталася після занять додому. Зі школи вона вийшла разом із Юрунн. Вони розмовляли про роботів. На думку Юрунн, людський мозок подібний до складного комп'ютера. Софія не була певна, чи погоджуватися з подругою. Хіба ж людина не має бути чимось більшим, ніж просто машиною?

Біля великого супермаркету їхні шляхи розходилися. Софія мешкала в самому кінці великого району вілл, і дорога зі школи додому була для неї удвічі довшою, ніж для Юрунн. Дім її стояв наче на краю світу, бо за садком уже не було жодних будинків. Тут починався дрімучий ліс.

Ось вона звернула на Клевервейен. Вулиця закінчувалася несподіваним закрутом, який усі називали Капітанським. Лише щосуботи та щонеділі тут можна було побачити людей.

Був початок травня... У деяких садках поїд деревами цвіли пишні віночки жовтих нарцисів. Берізки вгорнулися тонкою зеленою габою першої брості.

Чи не дивно, що все починає рости й буяти у цю пору? Що змушувало зелену рослину набирати все більше і більше потуги, виборсуватися із, здавалось би, неживої землі, щойно потепліло надворі й шезли рештки останнього снігу.

Відчиняючи хвіртку до свого садка, Софія заглянула в поштову скриньку. Зазвичай скринька була напхана рекламними буклетами та на додаток кількома великими лис-

тами для мами. Дівчинка завжди клала чималеньку купу пошти на кухонний стіл, а тоді піднімалася до себе в кімнату і бралася до уроків.

Татові лише час від часу надходили листи з банку. Тато Софії був не зовсім звичайним татом. Він служив капітаном на великому танкері й більшу частину року плавав по морях. Якщо йому траплялось приїжджати на кілька тижнів додому, він одягав хатні капці й оточував увагою маму та Софію. Та, коли вирушав у плавання, одразу ставав недосяжним.

Сьогодні в поштовій скриньці лежав тільки маленький лист, і був він адресований Софії.

«Софія Амундсен» — було написано на маленькому конверті. «Клевервейєн, 3». Оце й усе, без зворотної адреси. Навіть поштової марки на ньому не приклеїли.

Зачинивши за собою хвіртку, дівчинка одразу розірвала конверт. Єдине, що Софія там побачила, це маленьку записку, завбільшки з конверт, у якому вона лежала. У записці було занотовано: «Хто ти є?»

І більш нічого. Ані привітання, ані підпису, лише три слова, написані від руки, та великий знак питання.

Вона знову глянула на конверт. Так, лист адресовано їй. Але хто вкинув його до поштової скриньки?

Софія поспішила до червоного будиночка. Кіт Шерхан, як завжди, встиг пробратися поміж кущами, вистрибнути на сходи та прослизнути у двері будинку, перш ніж мала господиня зачишила їх за собою. Киць, киць, киць!

Коли мама Софії сердилася за щось, вона називала будинок, у якому вони мешкали, звіринцем. Звіринець — це колекція різноманітних тварин. Так воно й було. Софія страшенно пишалася своєю колекцією. Спочатку їй подарували акваріум із золотими рибками: Золотим Чубчиком, Червоною Шапочкою та Чорним Петрусем. Потім у неї з'явилися дві папужки, Малюк та Крихітка, черепаха Говінда і врешті-решт золотисто-брунатний тигрястий кіт Шерхан. Усі подаровані тварини були своєрідним відшкодуванням за те, що мама

пізно приходила з роботи додому, а тато надто довго бував відсутній, бо плавав по світах.

Софія скинула шкільну сумку і поставила Шерханові мисочку з їжею, а тоді присіла на кухонний табурет, тримаючи загадковий аркуш у руках.

Хто ти є?

Якби ж то вона знала. Звичайно, вона — Софія Амундсен, але хто це? Цього вона ще по-справжньому і не збагнула.

А якщо б у неї було інше ім'я? Анна Кнутсен, наприклад. Чи була б вона іншою тоді?

Несподівано їй пригадалося, що тато спершу хотів назвати її Сюнневе. Софія спробувала уявити, як вона подає руку і називає себе Сюнневе Амундсен, але — ні, з того нічого не виходило. Їй увесь час здавалося, ніби це вітається інша дівчинка.

Вона зістрибнула на підлогу і пішла до ванної кімнати, не випускаючи дивного листа із рук, стала перед дзеркалом, пильно вдивляючись собі у вічі.

— Я — Софія Амундсен, — сказала вона. Дівчинка у дзеркалі відповіла на те лише гримасою. Хоч би що не робила Софія, дівчинка робила те саме. Софія намагалася випередити відображення блискавичним рухом, але та, інша, була не менше спритною.

— Хто ти? — запитала Софія, та відповіді не отримала. На якусь мить вона розгубилася і засумнівалася, хто ж насправді вимовив запитання, вона сама чи відображення у дзеркалі?

Софія притиснула вказівний палець до носа свого відображення і сказала:

— Ти — це я.

Та не почувши відповіді, подумки перефразувала речення й мовила:

— Я — це ти.

Софію ніколи не задовольняла її зовнішність. Вона часто чула, що в неї гарні мигдалеві очі, але тільки й того, бо ніс у неї був замалий, а рот трохи завеликий. Крім того, вуха були посаджені надто близько до очей. Найбільше їй не по-

добалося гладке волосся, яке неможливо було укласти в зачіску. Бувало, тато гладив її по голові і називав «дівчинкою із лляним волоссям», маючи на думці, мабуть, твір Клода Дебюссі. Міг собі таке говорити, бо не був приречений усе життя носити пряме чорне волосся. Її волосся не допомагали ні лак, ані гель.

Декілька разів їй здавалося, що в неї якийсь незвичний зовнішній вигляд, і закрадався сумнів, чи не потворна вона. Мама в усякому разі говорила якось про важкі пологи. Чи справді пологи можуть впливати на те, як ти виглядаєш?

Чи не смішно, що вона не знає, хто така? І чи не абсурдно, що ніяк не може визначити, яка ж у неї зовнішність? Подали їй ту зовнішність на таці. Добре, що такі думки лише зрідка спливали на поверхню свідомості. Можливо, вона й може вибирати собі друзів, але годі вибрати саму себе. І ніколи їй не доводилося стояти перед вибором, бути людиною чи ні.

Що таке людина?

Софія знову глянула на дівчинку у дзеркалі.

— Думаю, мені варто піднятися нагору і взятися до природознавства, — мовила вона, наче просячи вибачення. І одразу ж вийшла в коридор.

— Ні, піду в садок, — подумала вона.

— Киць, киць, киць!

Софія випхала kota на сходи й зачинила за собою двері.

Коли вона стояла на посипаній жорствою стежці, із загадковим листом у руці, в душу закралося якесь дивне відчуття, наче б вона — лялька, яка ожила за помахом чарівної палички.

Хіба це не дивовижно, що вона живе у цьому світі, що може пізнавати чудову казку?

Шерхан граціозно перестрибнув через стежку і зник у густих хащах червоної порічки. Живий кіт, неймовірно живий, починаючи від білих вусів аж до кінчика гойдливого хвоста. Він також був у саду, але хтозна чи усвідомлював це так, як Софія. За думкою про те, що вона є, живе, прийшла думка, що так вічно не триватиме.

— Зараз я є на цьому світі, — подумала вона, — але одного дня я зникну.

Чи буває життя після смерті? Про це кіт також нічого не видав. Не так багато часу сплигло, відколи померла Софійна бабуся, татова мама. Упродовж півроку вона з дня на день тужила за бабусею. Хіба справедливо, що життя може колись закінчитися? Софія стояла замислившись на стежині. Вона намагалася усі свої думки зосередити на тому, що вона є, щоб так забути, що не житиме вічно. Але це було неможливо. Тільки-но дівчинка зосереджувалася на тому, що вона живе, як одразу зринала думка про скінченність життя. Те ж саме відбувалося у зворотному порядку. Досить їй було глибоко замислитися, що одного дня її не стане, як думки її знову поверталися до того, яким безмежно прекрасним є життя. Це було схожим на лицьовий і зворотний бік монети, яку вона постійно перевертає на долоні. Чим більшим та виразнішим ставало зображення на одному боці монети, тим більшим і виразнішим ставало воно й на іншому. Життя і смерть були як дві сторони однієї й тієї ж речі.

Неможливо усвідомлювати своє існування, не усвідомлюючи неминучості смерті. Так само неможливо думати про те, що рано чи пізно помреш, не думаючи водночас, яким навдивовиж чудовим є життя.

Софії згадалися бабусині слова, які вона сказала того дня, коли довідалася від лікаря, що хвора. «Щойно тепер я збагнула, яким багатим є життя», — мовила вона.

Хіба не прикро, що більшість людей лише захворівши починають усвідомлювати красу життя. Треба, мабуть, щоб кожен знайшов у своїй поштової скриньці такого ж містичного листа.

А, може, там лежить іще що-небудь? Софія підбігла до хвіртки, відчинила зелену скриньку й аж здригнулася, коли побачила там такий самісінький конверт. Вона ж пересвідчилася, забираючи першого листа, що скринька порожня.

На цьому конверті також було її ім'я. Вона розірвала конверт і вийняла з нього, як і першого разу, крихітний клаптик білого паперу.

Звідки узявся світ? — стояло там.

— Не знаю, — подумала Софія. Та й ніхто, напевно, не знає цього. Проте... Софії здалося, що запитання таки має сенс. Уперше в житті вона замислилась над тим, чи можливо жити у світі, не поцікавившись, звідки він узявся.

Від тих загадкових листів так запаморочилося в голові, що Софія вирішила усамітнитися у Сховку.

Сховок був Софіїною суперзасекреченою криївкою. Сюди вона приходила тільки тоді, коли бувала дуже сердитою, дуже ображеною або дуже щасливою. Сьогодні вона була дуже розгубленою.

Червоний будинок стояв у великому садку. Тут росло багато квітів, ягідних кущів, плодкових дерев, була велика галявина з гойдалкою і навіть маленька альтанка, яку дідусь змайстрував для бабусі, коли та втратила свою першу дитину одразу ж через кілька тижнів після її народження. Бідолашне дівча назвали Марі. На могильному камені було вибито напис: «Люба маленька Марі, ти прийшла до нас із вітанням і лише всміхнулась на прощання».

В одному із закутків саду, за кущами малини, починався густий чагарник, де не росли ні квіти, ані ягоди. Колись це був живопліт, що відмежовував сад від великого лісу, та останні двадцять років ніхто його не підстригав, і він розрісся, перетворившись у непрохідні хащі. Бабуся розповідала, що живопліт служив хоч і невеликою, та все ж перешкодою для лисиць. Під час війни вони внадилися до курей, котрі вільно розгулювали собі по всьому саду.

Для всіх інших, окрім Софії, старий живопліт вартий був не більшого, аніж кролячі клітки в глибині саду. Та це лише тому, що ніхто не знав Софіїної таємниці.

Скільки Софія себе пам'ятала, у живоплоті завжди був вузький прохід. Пробравшись крізь нього, вона опинялася на галявині під склепінням кущів. Це скидалося на маленьку хатину. Дівчинка могла бути цілком певною, що тут її ніхто не знайде.

З обома конвертами в руці Софія прошмигнула садом і, опустившись навпочіпки, прорачкувала попід живоплотом. Сховок був таким просторим, що вона могла піднятися на повний зріст. Софія вместилася на плетиві грубого коріння. Звідси можна було підглядати крізь крихітні просвіти між гіллям та листям. Хоча жоден із просвітів не був більшим за п'ятикранову монетку, Софія бачила увесь сад, як на долоні. Коли вона була ще маленькою, то любила спостерігати, як мама чи тато шукали її поміж деревами та кущами.

Софія завжди вважала, що сад був світом у собі. Вона часто вмощувався у Сховку і милувалася власним маленьким раєм, уявляючи собі Едем, про який не раз чула на уроках релігії.

«Звідки узявся світ?»

Цього вона не знала. Софії тільки було відомо, що Земля — це маленька планета у велетенському Всесвіті. Але звідки взявся сам Всесвіт? Звичайно, можна вважати, що Всесвіт існував вічно, і тоді зникне потреба шукати відповідь на запитання, звідки ж він узявся. Та чи може що-небудь бути вічним? Щось у її естві протестувало проти цього.

Усе, що існує, мусило б мати, певно, свій початок? Отже, Всесвіт мав би колись виникнути із чогось іншого.

Але якщо Всесвіт раптово виник із чогось іншого, то те інше мало виникнути ще із чогось іншого. Софія зрозуміла, що їй доведеться відкласти розв'язання цієї проблеми. Щось мусило колись урешті-решт постати з нічого. Але чи справді так було? Це так само важко уявити собі, як і те, що Всесвіт існував вічно.

У школі їх учили, що Бог сотворив світ, і тепер Софія спробувала заспокоїти себе тим, що, незважаючи ні на що, це було найкращим розв'язком проблеми. Та думки не давали їй спокою. Вона охоче погодилася б із тим, що Бог сотворив Всесвіт, але як же було із самим Богом, невже він сам себе сотворив із нічого? І знову щось у ній запротестувало проти цього. Навіть якщо Бог здатний створити усе навколо, то він